

PASSFR.EU

A Digital Learning Platform for Generation Z:
Passport to IFRS®

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

A Digital Learning Platform for Generation Z: Passport to IFRS®

UMS® 16 Maddi Duran Varlıklar

Funded by the Erasmus+ Program of the European Union. However, European Commission and Turkish National Agency cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

© Copyright 2021, Istanbul University

ÖRNEK OLAY ÇALIŞMASI- UMS® 16 MADDİ DURAN VARLIKLAR

Giriş

Faaliyetlerini devam ettirebilmek için işletmelerin çeşitli duran varlıklara ihtiyacı vardır. Kullanımdan ve piyasadaki değişimlerden dolayı duran varlıkları değeri zaman içinde değişmektedir. Uzun dönemli varlıkların muhasebeleştirilmesinin temel amacı finansal tablolardaki bilgilerin mümkün olduğu kadar objektif ve güvenilir olmasıdır.

Bu örnek olay çalışmasının amacı işletmelerin mülkiyetinde olan duran varlıkların muhasebeleştirme esaslarını uygulamalarını sağlamaktır. Bu çalışma işletmenin mülkiyetinde olan duran varlıkların ilk kaydı, satın almadan sonra değerlendirme, amortisman ve değer düşüklüğüne yönelik soruları içermektedir.

Örnek Olay Hakkında Bilgi

İşletme maddi duran varlıklara yönelik olarak aşağıdaki faaliyetleri yürütmektedir:

“Steel” Ltd. Şti. metal parça üretmektedir.

İşletme aşağıdaki verilerle birlikte metal parçaları işlemek için torna tezgahı makinesi satın almıştır:

Satın alma bedeli: 150,000 PB;

Gümrük vergileri ve ücretleri: 11,900 PB;

Nakliye bedeli: 6,000 PB;

Varlığın kullanıma hazırlanması için danışman ücretleri: 2,100 PB;

Kurulum maliyeti: 3,000 PB;

Yönetim giderleri: 2,000 PB.

İşletme, bu varlık için doğrusal amortisman yöntemi kullanmaktadır. Makinenin faydalı ömrü 25 yıldır.

İlk kayda almadan sonra işletme sonraki ölçüm için UMS 16 Maddi Duran Varlıklar'da belirtilen iki yöntemden biri olan yeniden değerlendirme yöntemini seçmiştir.

5. yılın sonunda makine yeniden değerlendirilmiştir. Yeniden değerlendirme tarihinde gerçeğe uygun değeri 160,000 PB'dir.

6. yılın sonunda makine yeniden değerlendirilmiştir. Yeniden değerlendirme tarihinde gerçeğe uygun değeri 110,000 PB'dir.

7. yılın sonunda makine yeniden değerlendirilmiştir. Yeniden değerlendirme tarihinde gerçeğe uygun değeri 140,000 PB'dir.

Tartışma Soruları

UMS Maddi Duran Varlıklara göre makinenin maliyeti ne kadardır?

Amortisman oranı ve amortisman tutarını bulunuz.

Beşinci yılın sonunda üretim makinesinin yeniden değerlemesi için muhasebe kayıtlarını hazırlayın ve her iki yeniden değerlendirme seçeneği için etkilenen hesaplardaki değişiklikleri açıklayın:

Birinci seçenek: Defter değerinden amortisman giderinin düşülmesi

İkinci seçenek: Yeniden değerlendirme tarihinde defter değerinde meydana gelen değişim sonucu defter değeri ve birikmiş amortismanın yeniden hesaplanması.

Makinenin 6. yılın sonundaki yeniden değerlemesini yapınız. Büyük defter kayıtlarını yapınız ve etkilenen büyük defter hesaplarını açıklayınız. Muhasebe kayıtlarını derleyin ve yeniden değerlendirme seçeneğine göre etkilenen hesaplardaki değişiklikleri açıklayın: Defter değerinden birikmiş amortismanın silinmesi.

Makinenin 7. yılın sonundaki yeniden değerlemesini yapınız. Büyük defter kayıtlarını yapınız ve etkilenen büyük defter hesaplarını açıklayınız. Muhasebe kayıtlarını derleyin ve yeniden değerlendirme seçeneğine göre etkilenen hesaplardaki değişiklikleri açıklayın: Defter değerinden birikmiş amortismanın silinmesi.

ÖRNEK OLAYIN ÇÖZÜMÜ - UMS 16 MADDİ DURAN VARLIKLAR

Makinenin maliyet bedelinin belirlenmesi:

Maliyet unsurları	Tutar (PB)	Unsurun sınıflandırılması
Satın alma bedeli	150,000	Aktifleştir
Gümrük vergileri ve ücretleri	11,900	Aktifleştir
Nakliye bedeli	6,000	Aktifleştir
Danışmanlık ücretleri	2,100	Aktifleştir
Kurulum maliyeti	3,000	Aktifleştir
Yönetim giderleri	2,000	Giderleştir
Total:	173,000	

Amortisman oranı ve amortisman tutarının tespit edilmesi.

Amortisman oranının tespit edilmesi:

$$\text{Amortisman Oranı} = \frac{100}{\text{Varlığın faydalı ömrü (yıl)}} = \frac{100}{25} = 4 \%$$

Yıllık amortisman tutarının belirlenmesi:

$$\text{Amortisman tutarı} = 173,000 \text{ PB} * 4\% = 6,920 \text{ PB}$$

5. yılın sonundaki yeniden değerlendirme sonucunun belirlenmesi.

Birinci seçenek: Defter değerinden amortisman giderinin düşülmesi

5 yıllık amortisman gideri

$$5 \text{ yıl} * 6,920 \text{ PB} = 34,600 \text{ PB}$$

Yeniden değerlendirme öncesi varlığın defter değeri

$$\text{Net Defter Değeri} = \text{Brüt Defter Değeri} - \text{Birikmiş Amortisman} = 173,000 \text{ PB} - 34,600 \text{ PB} = 138,400 \text{ PB}$$

Değerleme tarihindeki gerçeğe uygun değer: 160,000 PB

İlk seçenek, UMS 16 Maddi Duran Varlıklar'a göre yeniden değerlemeyi yansıtmaktadır.

Brüt defter değerinden birikmiş amortismanın düşülmesi:

Yeniden değerlendirme sonrası tutarlar:

$$\text{Amortisman} = 34,600 \text{ PB} - 34,600 \text{ PB} = 0$$

$$\text{Gerçeğe uygun değer ile defter değeri arasındaki fark} = 160,000 \text{ PB} - 138,400 \text{ PB} = 21,600 \text{ PB (artış)}$$

Bu fark sonrası net defter değeri gerçeğe uygun değere yükseltilecek.

Birikmiş amortismanı düşürmek için:

Birikmiş Amortisman 34,600

Maddi duran varlıklar 34,600

Yeniden değerlendirilen varlığın defter değerindeki artışın yeniden değerlendirme karşılığı altında muhasebeleştirilmesi:

Maddi Duran Varlıklar 21,600

Yeniden Değerleme Karşılığı 21,600

Birikmiş Amortismanlar	
Amortisman düşülmesi 34,600 PB	Yeniden değerlendirme öncesi 34,600 PB
	Yeniden değerlendirme sonrası bakiye: 0

Maddi Duran Varlıklar	
Makinenin elde edilmesi 173,000 PB	Brüt defter değerinin bir kısmının düşülmesi
Bakiyenin düzeltilmesi (artış)	34,600 PB
Defter değeri 21,600 PB	
	Yeniden değerlendirme sonrası bakiye: 160,000 PB

Yeniden Değerleme Karşılığı	
	Yeniden değerlendirme yedeği
	hesabının oluşturulması 21,600 PB
	Yeniden değerlendirme sonrası bakiye: 21,600 PB

İkinci seçenek, UMS 16 Maddi Duran Varlıklar'a göre yeniden değerlemeyi yansıtmaktadır.

Yeniden değerlendirme sonucu defter değerinde meydana gelen değişim sonucu defter değeri ve birikmiş amortismanın yeniden hesaplanması.

Değişim katsayısının hesaplanması:

$$K = \frac{\text{Defter değeri ile gerçeğe uygun değer arasındaki fark}}{\text{Defter değeri}} = \frac{21,600}{138,400} = 0.15606936$$

Değişim katsayı ile brüt defter değerinin yeniden hesaplanması = 173,000 PB x 0.15606936 ≈ 27,000 PB

Değişim katsayı ile amortismanın yeniden hesaplanması = 34,600 PB * 0.15606936 = 5,400 PB

Yeniden değerlendirilmiş brüt defter değeri = 173,000 PB + 27,000 PB = 200,000 PB

Yeniden değerlendirilmiş amortisman = 34,600 PB + 5,400 PB = 40,000 PB

Yeniden değerlendirme sonrası defter değeri = Brüt defter değeri – Amortisman = 200,000 PB – 40,000 PB = 160,000 PB

Artış sonucu varlığın defter değerinin düzeltilmesi:

Maddi Duran Varlıklar	27,000
Birikmiş Amortisman	5,400
Yeniden Değerleme Karşılığı	21,600

Birikmiş Amortisman	
Yeniden değerlendirme öncesi	34,600 PB
Yeniden değerlendirme sonrası	
Amortisman artışı	5,400 PB
Yeniden değerlendirme sonrası bakiye:	40,000 PB

Maddi Duran Varlıklar	
Makinenin elde edilmesi	173,000 PB
Defter değerinin düzeltilmesi (artış)	27,000 PB
Yeniden değerlendirme sonrası bakiye:	200,000 PB

Yeniden Değerleme Karşılığı	
Yeniden değerlendirme yedeği hesabının oluşturulması	21,600 PB
Yeniden değerlendirme sonrası bakiye:	21,600 PB

6. yılın sonundaki yeniden değerlendirme sonucunun belirlenmesi.

Makine bir önceki yılda yeniden değerlendirildiğinden, bu durum brüt defter değerinde ve buna bağlı olarak makinenin kullanım ömrünün sonraki yıllarına ilişkin amortisman tutarında değişikliğe neden olmuştur.

Brüt defter değerinden bugüne kadarki amortismanın düşülmesi:

5. yıl sonunda amortisman tamamıyla düşülmüştür. Yeniden değerlendirme sonucunda amortisman tutarının belirlenmesine esas olan brüt defter değeri de değiştiğinden duran varlığın faydalı ömrünün izleyen yıllar için amortisman tutarı da değişecektir.

İlk yeniden değerlendirme öncesi yıllık amortisman tutarı 6,920 PB'dir. İzleyen yıllarda, varlığın defter değerindeki değişimden dolayı amortisman tutarı da değişecektir. Varlığın yeni net defter değeri 160,000 PB'dir. Bu aynı zamanda yeni brüt defter değeridir. Varlığın geri kalan ömründe doğrusal amortisman yöntemi uygulandığından yıllık amortisman tutarı 8,000 PB'dir (160,000 PB/ 20 yıl).

Böylece yıl sonunda yeniden değerlendirme aşağıdaki değişkenler altında gerçekleştirilecektir:

Brüt Defter Değeri: 160,000 PB

Güncel birikmiş amortisman (son yeniden değerlemeden 1 yıl sonra): 8,000 PB

Net Defter Değeri: 152,000 PB

Önceki yeniden değerlendirme sonucu oluşturulan karşılık: 21,600 PB

Yeni gerçeğe uygun değer: 110,000 PB

Yeniden değerlendirme sonrası tutarlar:

Amortisman = 8,000 PB – 8,000 PB = 0

Defter değeri ve gerçeğe uygun değer arasındaki fark = 152,000 PB – 110,000 PB = 42,000 PB

Bu fark sonucu varlığın net defter değeri yeniden değerlendirilmiş tutara indirilecektir.

Muhasebe Kayıtları:

Azalış sonucu varlığın defter değerinin düzeltilmesi:

Birikmiş Amortisman	8,000
Değer Düşüklüğü Zararı	20,400
Yeniden Değerleme Karşılığı	21,600

Maddi Duran Varlık 50,000

Birikmiş Amortismanlar

Amortisman düşülmesi	8,000 PB	Yeniden değerlendirme öncesi	8,000 PB
		Yeniden değerlendirme sonrası bakiye:	0

Maddi Duran Varlıklar

Makinenin brüt defter değeri	160,000 PB	Amortisman kadar brüt defter değerinin bir kısmının düşülmesi	8,000 PB
		Yeniden değerlendirme karşılığı kadar brüt defter değerinin bir kısmının düşülmesi	21,600 PB
		Değer düşüklüğü zararı kadar brüt defter değerinin bir kısmının düşülmesi	20,400 PB
		Yeniden değerlendirme sonrası bakiye:	110,000 PB

Yeniden Değerleme Karşılığı	
Yeniden değerlemedeki değer azalışının karşılık hesabından karşılanması 21,600 PB	Önceki yeniden değerlendirme sonucu karşılık hesabının oluşturulması 21,600 PB
	Yeniden değerlendirme sonrası bakiye: 0
Değer Düşüklüğü Zararı	
Amortisman giderinin tahakkuku 20,400 PB	
	Yeniden değerlendirme sonrası bakiye: 20,400 PB ¹

7. yılın sonundaki yeniden değerlendirme sonucunun belirlenmesi.

Makine bir önceki yılda yeniden değerlendirildiğinden, bu durum brüt defter değerinde ve buna bağlı olarak makinenin kullanım ömrünün sonraki yıllarına ilişkin amortisman tutarında değişikliğe neden olmuştur.

Brüt defter değerinden bugüne kadarki amortismanın düşülmesi:

6. yıl sonunda amortisman tamamıyla düşülmüştür. Yeniden değerlendirme sonucunda amortisman tutarının belirlenmesine esas olan brüt defter değeri de değiştiğinden duran varlığın faydalı ömrünün izleyen yıllar için amortisman tutarı da değişecektir.

Son yeniden değerlemeye göre yıllık amortisman tutarı 8,000 PB'dir. İzleyen yıllarda, varlığın defter değerindeki değişimden dolayı amortisman tutarı da değişecektir. Varlığın yeni net defter değeri 110,000 PB'dir. Bu aynı zamanda yeni brüt defter değeridir. Varlığın geri kalan ömründe doğrusal amortisman yöntemi uygulandığından yıllık amortisman tutarı 5,789.47 PB ($110,000 \text{ PB} / 19 \text{ yıl} = 5,789.47$)

Böylece yıl sonunda yeniden değerlendirme aşağıdaki değişkenler altında gerçekleştirilecektir:

Brüt Defter Değeri: 110,000 PB

Güncel birikmiş amortisman (son yeniden değerlemeden 1 yıl sonra): 5,789.47 PB

Net defter değeri: 104,210.53 PB

¹ Yıl sonunda hesap finansal sonuca dahil edilerek kapatılır.

Son yeniden değerlemeye göre değer düşüklüğü zararı: 20,400 PB

Yeni gerçeğe uygun değer: 140,000 PB

Yeniden değerlendirme sonrası tutarlar:

Amortisman = 5,789.47 PB – 5,789.47 PB = 0

Defter değeri ve gerçeğe uygun değer arasındaki fark= 140,000 PB – 104,210.53 PB = 35,789.47 PB

Bu fark sonrası net defter değeri gerçeğe uygun değere yükseltilecek.

Yevmiye kayıtları:

Günümüze kadar olan amortismanın düşülmesi

Birikmiş Amortisman	5,789,47
Maddi Duran Varlıklar	5,789,47

Artış sonucu varlığın defter değerinin düzeltilmesi

Maddi Duran Varlıklar	35,789,47
Yeniden Değerleme Karşılığı	15,389,47 ²
Yeniden değerlendirme geliri	20,400

Birikmiş Amortismanlar

Amortisman düşülmesi	5,789.47 PB	Yeniden değerlendirme öncesi	5,789.47 PB
		Yeniden değerlendirme sonrası bakiye:	0

Maddi Duran Varlıklar

Makinenin brüt defter değeri	110,000 PB	Amortisman kadar brüt defter değerinin bir kısmının düşülmesi	5,789.47 PB
Net defter Değerindeki artış	35,789.47 PB	Yeniden değerlendirme sonrası bakiye:	140,000 PB

² Yeniden değerlendirme sonucu defter değerindeki artış 35,789.47 PB'dir. Bu amaçla, yeniden değerlendirme geliri, bir önceki dönemde raporlanan değer düşüklüğü zararları tutarına kadar rapor edilecektir (bu durumda 20.400 PB), aradaki tutar farkı ise yeniden değerlendirme karşılığı olacak raporlanacaktır (bu durumda 15,389.47 PB'dir).

Yeniden Değerleme Karşılığı

	Önceki yeniden değerlendirme Sonucu karşılık hesabının Oluşturulması	15,389.47 PB	
	Yeniden değerlendirme sonrası bakiye:	15,389.47 PB	

Yeniden değerlendirme geliri

	Bir önceki döneme ait bildirilen gider tutarı kadar gelirin muhasabeleştirilmesi	20,400 PB	
	Yeniden değerlendirme sonrası bakiye:	20,400 PB ³	

³ Gelir, raporlanan giderler nedeniyle yeniden değerlendirilen varlığın defter değerinde önceki azalmanın tutarını geri kazandırır.